

PHÂN TÍCH HÌNH TƯỢNG NHÂN VẬT BÊ-LI-CỐP TRONG TRUYỆN NGẮN NGƯỜI TRONG BAO

1. Dàn ý phân tích hình tượng Bê-li-cốp của Sê-khốp

a. Mở bài:

- Giới thiệu đoạn trích Người trong bao của Sê-khốp.
- Giới thiệu về nhân vật Bê-li-cốp.

b. Thân bài:

- Chân dung Bê-li-cốp:
  - + Ngoại hình: thu mình trong vỏ bọc, luôn tạo một thứ bao bọc, bảo vệ mình.
  - + Lối sống thu mình trong bao.
  - + Biểu tượng cho sự hèn nhát, quái đản.
  - + Lối sống thu mình.
  - + Lối sống trong bao, thu mình, hèn nhát.
- Ảnh hưởng của Bê-li-cốp:
  - + Lối sống đã đầu độc, làm ô nhiễm, khiến con người sợ hãi suốt 15 năm.
  - + Mọi người sợ sệt và xa lánh.
- Cái chết của Bê-li-cốp:
  - + Bị đồng nghiệp trêu chọc, phản đối thô bạo.
  - + Chứng kiến đồng nghiệp không sợ cấp trên.
  - + Bị cười nhạo vì ngã.
  - + Sợ ông hiệu trưởng.

c. Kết bài:

- Nêu cảm nhận của em về đoạn trích Người trong bao của Sê-khốp.
- Nêu ý nghĩa hình tượng nhân vật Bê-li-cốp.

2. Em hãy bình giảng về nhân vật Bê-li-cốp

Văn học làm đẹp trái tim, tâm hồn con người, nó rung lên trong mỗi chúng ta những cảm xúc tế nhị hay mãnh liệt để con người vươn tới tự do, dân chủ, vươn tới thế giới của tình thương, của sự hoàn thiện, hoàn mỹ. Nhà văn thể hiện tất cả điều đó thông qua hình tượng, "làm sống lại một cách cụ thể và gợi cảm những sự việc, những hiện tượng đáng làm ta suy nghĩ về tính cách số phận, về tình đời, tình người". Tác phẩm có giá trị là tác phẩm luôn chứa đựng khoảng trống nhằm kích thích sự tìm tòi khám phá của người đọc, chính hình tượng nghệ thuật là nơi ẩn chứa, tiềm tàng những khoảng trống đó.

Ra đời cuối thế kỷ XIX (1898), "Người trong bao" của An-tôn Sê-khốp với hình tượng thầy giáo Bê-li-cốp đã để lại nhiều ấn tượng sâu sắc không chỉ trong lòng độc giả nước Nga mà còn độc giả thế giới. Hơn thế kỷ trôi qua, nhưng tác phẩm vẫn đứng vững trong lòng người đọc, tại Việt Nam nó được chọn để dạy học trong Ngữ văn 11, chương trình nâng cao. Có lẽ

chính việc xây dựng thành công hình tượng nhân vật Bê-li-cốp đã khẳng định chỗ đứng của "Người trong bao", vì qua đó, những mạch ngầm văn bản cứ hiện dần trong lòng người đọc.

Trước hết là chân dung của Bê li cốp thì nhân vật hiện lên với những cách ăn mặc và bộ mặt của mình. trang phục mà Bê li cốp diện thường xuyên đó chính là một chiếc áo bành tô, đi giày cao su và cầm ô. Những trang phục ấy khiến cho ta thấy được Bê li cốp là một người chỉ sống vì quá khứ mà thôi. Những chiếc áo bành tô từ thời xưa cũng được anh mặc suốt ngày, ngật một nổi nữa là mặc quang năm mặc là mưa nắng hay gió bão gì, đã thế lại còn cầm ô, đi giày cao su nữa. Trong Bê li cốp giống như những người của thế kỉ xưa cũ. Đã thế bộ mặt của anh ta lúc nào cũng dấu sau cái cổ áo bành tô ấy, đi xe ngựa thì lại phải kéo mui xe xuống để che mặt. Không những thế tai hấn còn nhét bông mà người ta thậm nghĩ rằng là nhét "trong bao". Vậy đấy chân dung của Bê li cốp hiện lên với những vật dụng có từ ngày xưa và những lập dị của hấn. Không những thế tất cả mọi thứ từ con người cho đến những vật dụng của anh ta đều được để gọn gàng dấu kín trong bao. Chính vì thế mà ta có thấy cảm nhận thấy được rằng chính Bê li cốp đang cố tạo cho mình một cái bao ngăn cách với những người xung quanh, để tránh ảnh hưởng đến bản thân mình. Phải chăng đó chính là sự ích kỷ hèn nhát của những con người trí thức trong xã hội Nga thời bấy giờ? Nói chúng qua chân dung của Bê li Cốp ta thấy được rằng đại đa số trí thức Nga lúc bấy giờ có lối sống dung tục hèn nhát như thế, mọi thứ trở nên lập dị với xã hội và chính những điều ấy gây ảnh hưởng rất lớn đến cuộc sống của con người Nga.

Như vậy, nhân vật Bê-li-cốp là một hình tượng điển hình. Bê-ê-lin-xki cho rằng "Tính điển hình là một trong những dấu hiệu của tính mới mẻ trong sáng tạo, hay nói đúng hơn là bản thân sức sáng tạo. Nếu có thể thì cũng nói rằng tính điển hình là huy chương của nhà văn. Điển hình là người lạ đã quen biết". Bê -li-cốp là một sáng tạo lớn của An-tôn Sê-khốp, hình tượng nhân vật này vừa hiện lên rõ nét là một nhân vật độc đáo, riêng biệt không lẫn với ai vừa là nhân vật đặc trưng, khái quát cho một kiểu người có lối sống "trong bao", gấp sách lại người đọc vẫn thấy hiện lên một hình ảnh Bê-li-cốp bằng da, bằng thịt, có những tính cách, suy nghĩ, hành động lời nói kiểu "trong bao" và cũng thấy đâu đây hình ảnh nhân vật này trong cộng đồng người, đâu đó trong xã hội Nga đương thời và cả trong xã hội hiện đại ngày nay.

Bê-li-cốp, vừa là sản phẩm của chính cá nhân anh ta vừa là sản phẩm của xã hội. Ngoài những tính cách cá nhân như đã nói ở trên, Bê-li-cốp còn là con đẻ của xã hội Nga lúc bấy giờ. Chúng ta biết rằng cuối thế kỷ XIX xã hội Nga đang ngật thở trong bầu không khí chuyên chế bảo thủ nặng nề. Chính môi trường ấy đã đẻ ra lắm thứ sản phẩm người kỳ quái.

Có thể nói nhân vật hiện lên như một thảm họa của tạo hóa, một con người cô độc lạc lõng, kì quái, khủng khiếp và không hiểu cuộc sống đương thời.

Chính vì cái kì quái ấy mà khiến cho biết bao nhiêu người sợ hấn. Các giáo viên trong trường hay đến hiệu trưởng cũng sợ hấn. Bình thường hấn đến thăm nhà giáo viên mà hấn cho rằng công việc ấy nhằm duy trì tình bạn tốt đẹp. thế nhưng khi đến thì hấn chẳng nói chẳng rằng, chỉ ngồi phỗng ra đó và rồi đưa mắt nhìn xung quanh khiến cho người ta phải sợ. Rồi một lát thì cáo từ về. Đến chơi mà không nói gì thì đến để làm gì?. Các bà diễn kịch cũng không dám gặp mặt hấn, phải dấu. Các nhà tu thì không dám ăn thịt và đánh bài khi có mặt hấn. Quả thật Bê li cốp giống như một con ma đáng sợ khiến cho cả thành phố con người Nga phải khiếp sợ hấn. Cuộc sống như thế có khác nào địa ngục mà hấn cứ chui cái thân thể và cả tâm hồn mình trong cái vỏ bọc. Có thể nói chính cái lối sống của hấn đã ảnh hưởng đến cuộc sống và con người Nga hiện tại và tương lai. Nhân vật ấy giống như nền phong kiến tối tăm của Nga lúc bấy giờ.

Sau cái chết của thầy giáo Bê-li-cốp, môi trường, lối sống của xã hội đo có gì thay đổi, có gì tiến bộ, nhân vật tôi vẫn tâm sự "Chưa đầy một tuần sau cuộc sống lại diễn ra như cũ, nặng nề, mệt nhọc, vô vị, một cuộc sống chẳng bị chỉ thị nào cấm đoán nhưng cũng chẳng tự do hoàn toàn, chẳng tốt đẹp gì hơn trước. Trên thực tế, Bê-li-cốp đã chầu âm phủ nhưng hiện còn bao nhiêu là người trong bao, trong tương lai cũng sẽ còn bao nhiêu người như thế nữa!", Vậy vấn đề ở đây là gì? Làm thế nào để thay đổi và thay đổi gì mới là bản chất. Rõ ràng vấn đề không phải là chống lại, tiêu diệt những "người trong bao" mà là phải thay đổi, xóa bỏ môi trường đã sản sinh ra những "người trong bao" ấy. Chừng nào cái chế độ tàn bạo, thối nát, bất công ấy còn tồn tại thì những sản phẩm và cũng là nạn nhân của nó vẫn không thể mất đi. Văn học thế giới cũng đã từng có nhiều hình tượng nhân vật sống theo kiểu chạy trốn thực tại, từ chối hiện tại ví như hình tượng nhân vật Oskar trong tác phẩm "Cái trống thiếc" của Gunter Grass. Phải chăng Bê-li-cốp với cách sống trong bao cũng là một lựa chọn?

Qua đây ta thấy được nhà văn Sê-Khốp đã lên án cái lối sống của những con người tri thức cổ hủ lạc hậu, lo sợ chỉ biết sống cho chính bản thân mình. Cách sống ấy đã ảnh hưởng rất nhiều đến cuộc sống của con người Nga hiện tại và con người tương lai. Chính vì thế lên án để mà không sống như vậy nữa.

3. Cảm nhận của em về hình ảnh nhân vật Bê-li-cốp

Xã hội Nga cuối thế kỷ XIX ngập trong bầu không khí chuyên chế bảo thủ nặng nề và ngột ngạt. Môi trường xã hội ấy đã để lại lằn thừ sản phẩm người kì quái. Bê-li-cốp, nhân vật chính trong truyện ngắn Người trong bao của Sê-khốp, là một nhân vật điển hình của xã hội ấy.

Người trong bao không chỉ đơn thuần là sự phản ánh "một thực trạng xã hội mà còn có ý nghĩa khái quát triết lý sâu sắc". Bê-li-cốp, một sản phẩm điển hình của xã hội Nga bảo thủ. Ý nghĩa điển hình ấy không chỉ thể hiện trong tính cách mà còn trong cả những thói quen và hình dáng.

Bê-li-cốp hiện dần qua từng lời kể của Bui-kin, một đồng nghiệp của Bê-li-cốp ở trường trung học. Bắt đầu từ việc miêu tả ngoại hình và những thói quen. Bất kì lúc nào, dù ngày mưa gió hay cả những ngày đẹp trời Bê-li-cốp (người kể chuyện gọi là "hắn") đều "đi giày cao su, cầm ô và nhất thiết là mặc bành tô cốt bông". Một con người bảo thủ điển hình. Hắn bao bọc mình bởi những lớp quần áo giày và mũ, kín mít. Cứ như thể hắn sợ có một hạt bụi nào dính vào thân thể hắn vậy. Sự cổ hủ, bảo thủ ấy khiến hắn mắc một chứng bệnh: luôn sợ hãi. Cũng vì sợ hãi mà hắn cố nhét mình vào trong một cái bao. "Ô hắn để trong bao, chiếc đồng hồ quả quýt cũng để trong bao bằng da hươu và khi rút chiếc dao nhỏ để gọt bút chì thì chiếc dao ấy cũng đặt trong bao". Tệ hại hơn, "cả bộ mặt hắn dường như cũng ở trong bao". Và cái con người ấy lúc nào cũng có "khát vọng mãnh liệt thu mình vào trong một cái vỏ, tạo cho mình một cái bao có thể ngăn cách, bảo vệ hắn khỏi những ảnh hưởng bên ngoài".

Bê-li-cốp là một sản phẩm quái thai mà xã hội chuyên chế Nga hoàng nặng nề đã sản sinh ra. Hắn là người trong bao. Trang phục của hắn trông thật kì dị: chân đi giày cao su, tay cầm ô, thân thể mặc áo măng tô cốt bông. Ô hắn để trong bao, chiếc đồng hồ quả quýt cũng để trong bao bằng da hươu, cả bộ mặt hắn dường như lúc nào cũng để trong bao nốt. điều ấy chứng tỏ, hắn sợ nắng gió, hắn sợ mưa tuyết của thiên nhiên cũng như cuộc đời. Vật dụng của hắn từ cái dao cắt giấy hắn cũng để trong bao nốt, qua đó thấy được rằng hắn sợ mất đồ, sợ bị thất lạc. Hắn sợ cả những điều tưởng như không có gì để đáng sợ. Nhân dạng hắn thì hắn giấu mặt trong chiếc áo bành tô, tai nhét bông chứng tỏ hắn sợ nghe, sợ nhìn sợ phải đối mặt với mọi điều xung quanh. Nghề nghiệp của hắn là dạy tiếng Hy Lạp một thứ ngôn

ngữ cổ và khó hiểu, trong khi cả thế giới đang không ngừng hướng đến những điều mới mẻ thì hẳn đi ngược lại với thế giới, với thực tại.

Về phần tính cách của nhân vật này cũng rất kì lạ. Thu mình trong vỏ bọc là thế nhưng Bê li cốp lại có những ước mơ khát vọng khó hiểu lập dị. Đó là khát vọng ngăn cách với cuộc sống con người, chỉ biết sống cho mình, mình được an toàn và tránh xa mọi điều làm tổn hại đến sự an toàn ấy. Tính cách của bê li cốp đó là sợ hãi hiện tại và tôn sùng những gì là của quá khứ. Anh ta say mê tiếng Hi Lạp cổ vì thế mà anh ta hạnh phúc nhất khi thốt lên câu. Có lẽ đó là khoảnh khắc duy nhất để anh ta chui ra khỏi cái bao bọc của mình. Tính tình anh ta giống như một kẻ tâm thần chỉ biết "lo âu", "sợ hãi", "nhút nhát". Không những thế Bê li cốp chỉ thích sống theo thông tư chỉ thị. Một khi chưa có thông tư chỉ thị thì không thể làm được. Làm theo thông tư là tốt nhưng có những chuyện đợi thông tư đến thì sẽ muộn mất thì hẳn vẫn không dám giải quyết. Điều đó thể hiện lối sống cứng nhắc quá mức. Chính bởi thế mà anh ta không thể nào thoát khỏi cái vỏ bọc của bản thân mình. Sống trong sợ hãi thì còn sống làm gì nữa. Đồng thời anh ta luôn bằng lòng với lối sống cổ hủ lạc hậu và không chịu được cách sống thức thời của chị em nhà Va ren ca.

Không những ngoại hình anh ta luôn được giấu trong bao mà mọi cái liên quan đến anh ta đều gói trong bao. Trong tác phẩm anh ta đã nói 5 lần câu "Nhỡ lại xảy ra chuyện gì thì sao"; khi nằm ngủ anh ta kéo chăn trùm kín mít; đến thăm đồng nghiệp thì chỉ ngồi im; cả ý nghĩ của mình Bê-li-cốp cũng giấu trong bao vì vậy cuộc sống của anh ta là một cuộc sống lập dị, nhút nhát, sợ đối diện với hiện tại, chỉ thích sống theo những thông tư, chỉ thị, giáo điều, rập khuôn, chỉ tôn sùng quá khứ, luôn thỏa mãn, hạnh phúc, hài lòng, mãn nguyện với cuộc sống của mình. Chi tiết cái bao được tác giả nhắc đi nhắc lại 12 lần như những điệp khúc nhấn mạnh chân dung Bê-li-cốp luôn cố thu mình trong bao từ ngoại hình, tính cách, lời nói, hành động, suy nghĩ.

Với mọi người xung quanh, hẳn đến nhà và không nói chuyện chỉ ngồi im một chỗ khoảng chừng 15 phút rồi ra về. Hẳn cho đó là cách để giao tiếp với mọi người xung quanh. Điều ấy chứng minh rằng, hẳn cũng sợ cô độc, sợ mất mối quan hệ nhưng lại luôn giấu giếm và sợ sệt tất cả mọi thứ, tức là hẳn sợ chịu trách nhiệm với lời nói của mình. Đến cả trong tình yêu, dường như hẳn cũng muốn nhốt nó vào bao nốt. hẳn muốn cầm tù tình yêu của mình, cái bao đấy chính là không được tiếp xúc với cái mới. Như vậy hẳn sợ cái mới, mô lẹ vào cái cũ, cầm tù chính mình và hẳn chết ngay cả khi còn đang sống, từng giờ, từng phút, từng giây hẳn đang chết trong chiếc bao sợ hãi mà chính hẳn tạo ra. Qua đó phản ánh chân thực số phận của những người dân Nga dưới chế độ Nga Hoàng nặng nề chuyên chế đã sản sinh ra những con người tự do về thân thể nhưng lại bị cầm tù về tâm hồn, chết ngay cả khi đang sống. thật đáng sợ biết bao, qua đó bày tỏ niềm cảm thương cho số phận những người dân nước Nga xưa của Sê-khốp.

Cũng giống như Chí Phèo, Bê-li-cốp là sản phẩm của một chế độ xã hội, là một nhân vật điển hình cho nền văn học hiện thực Nga cuối thế kỷ XIX. Đúng như nhà văn Nguyễn Tuân đã nhận xét: "Truyện Bê-li-cốp là một áng văn đã kích lên đến tuyệt đỉnh; hình thù và tên họ nhân vật đã thành một cái sự đã thành một hình dung từ ngày nay vẫn còn tác dụng lớn". Nghĩa là nó cảnh tỉnh chúng ta trước những kẻ giống như "Người trong bao", trước tình trạng xã hội như Người trong bao. Phải lật tẩm "bao" ấy để nhìn ra lối cho xã hội phát triển".